

Кабеса де Вака
Бродоломи

наслов оријинала

Cabeza de Vaca

NAUFRAGIOS

Превод

ВЛАДИМИР НИНКОВИЋ

Приредио и предговор написао

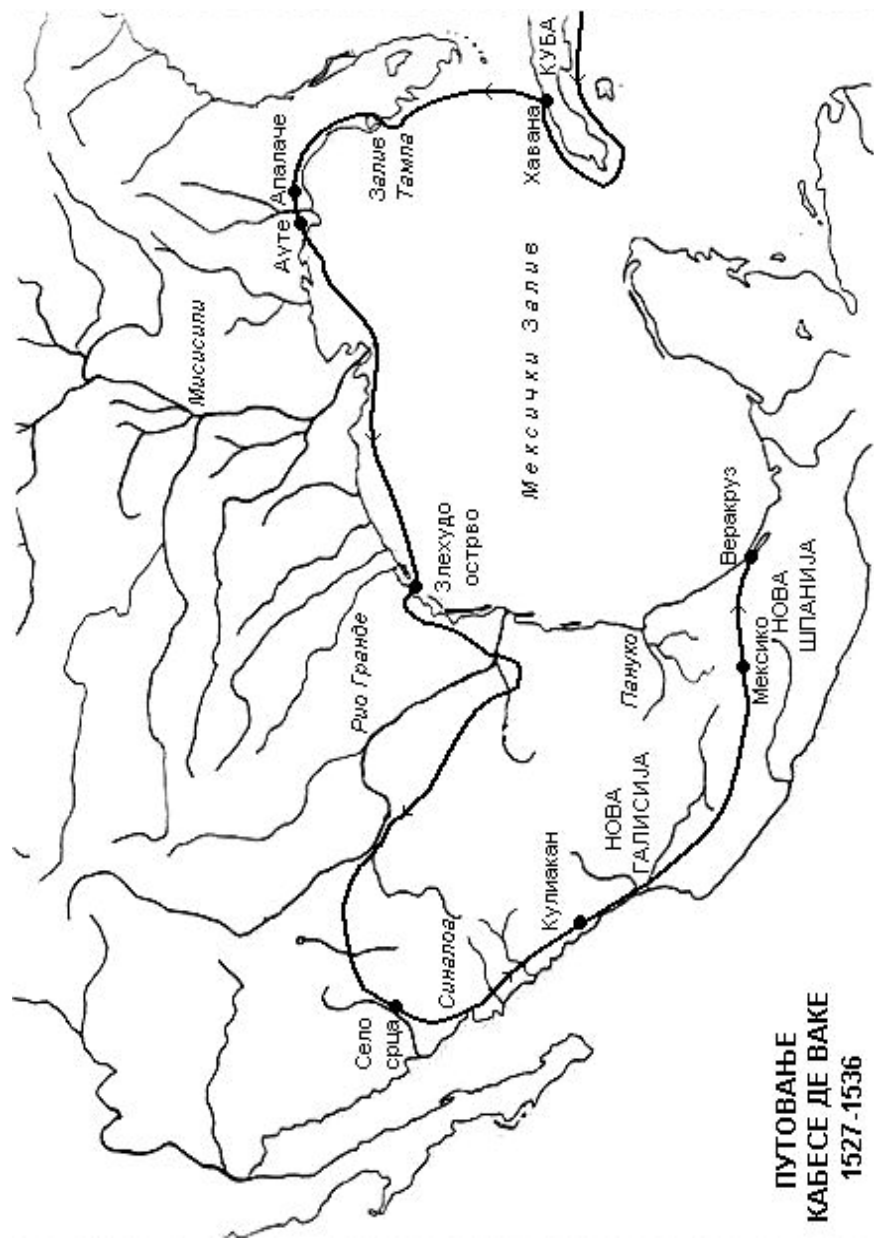
АЛЕКСАНДАР УЗЕЛАЦ

Кабеса де Вака

Бродоломи

УТОПИЈА

Београд 2007.

**ПУТОВАЊЕ
КАБЕСЕ ДЕ ВАКЕ
1527-1536**

Бродоломи

Пролог

Свето, царско и католичко величанство:

Никада се ниједном владару на овоме свету није служило са толико искрене жеље, воље и прегора као Вашем величанству данас. Јасно можемо видети да то није без разлога: људи нису такви да слепо и без основа следе овај пут јер Вас не следе само они који би по вери и по потчињености то и иначе морали чинити, већ и странци. Но, иако су сви сагласни у вољи и жељи да Вам служе уз све доприносе, међу њима постоји једна врло велика разлика којој нису узрок они сами већ једино судбина, односно, та разлика је настала без ичије кривице, само Божјом вољом и промисли. Нечије заслуге испадну веће него што је и могао помислити, док се другом догоди управо супротно, то јест, не може да предочи другог сведока својим заслугама осим сопствене способности, а чак је и она понекад толико скривена да се не може исказати.

За путовање на америчко копно, на које ме је Ваше величанство послало, сматрао сам да ће моји поступци и служба бити довољно јасни и оправдани, као што су били поступци мојих претходника, и да нећу бити у обавези да о томе говорим да бих био убројан међу оне који са поверењем и пажњом обављају и руководе ду-

жностима по Вашој милости. Али како оно због чега смо послати према заповести Вашег величанства није могло бити постигнуто ни саветима ни мојим прегалаштвом, а допусти је Бог да се због грехова наших од свих флота послатих у те земље ниједна не нађе у већим опасностима нити доживи тако јадан и ужасан крај као ова, одлучих да је најбоље учинити следеће.

Наиме, одлучио сам да за Ваше величанство сачиним извештај о свему што сам за десет година видео по многим и врло необичним земљама по којима сам лутао, како о њима самима и њиховим областима, тако и о биљкама, животињама, обичајима многих веома дивљих народа са којима сам разговарао и живео, као и о свим осталим стварима које би Вама могле послужити. Иако је нада у повратак једва постојала, настојао сам да запамтим што више да бих могао, ако буде воља Господња да ме пренесе овде, посведочити о свему Вашем величанству. А премда се ту наводе многе до сада непознате ствари, у које ће неки тешко поверовати, немојте сумњати у ово што сам потанко написао а при том и управо Вашем величанству предочио. Вас молим да овај спис примите у име службе јер је то једино што је један човек који се вратио наг и без ичега могао понети са собом.

Глава I

У којој се говори о томе како је флота испловила и о званичницима и осталима који су се налазили у њој

17. јуна 1527. године, гувернер Панфило де Нарваес исплови из луке Сан Лукар де Барамеда¹ да по наредби и опуномоћењу Вашег величанства освоји и управља провинцијама од реке Палми² до рта Флорида, а које се обе налазе на Великом копну³. Флоту је чинило пет бродова са око шест стотина људи, међу којима званичници (који се морају споменути): Кабеса де Вака (ризничар и главни опуномоћеник); Алонсо де Енрикес (рачуновођа); Алонсо де Солис (деловођа Вашег величанства и надзорник); монах реда светог Фрање као комесар⁴ по

¹ Сан Лукар де Барамеда (*Sanlúcar de Barrameda*) је лука у јужној Шпанији надомак Кадиса.

² Река Палми (*Río de Las Palmas*) данашња река Сото ла Марина (*Soto la Marina*) у североисточном Мексику. Открио ју је 1523. године Франсиско де Гарај (*Francisco de Garay*).

³ Под Великим копном (*Tierra Firme*) мисли се на копно на континенту, за разлику од острва.

⁴ Главни опуномоћеник (*Alguacil mayor*) – почасна титула додељивана појединим лицима, по правилу чиновник извршне власти у неком граду или области. Рачуновођа (*contador*) – службеник у колонијама који се старао о приходима намењеним круни. Деловођа (*factor*) – службеник задужен за праћење и прикупљање пореза и прихода намењених краљу. Надзорник (*veedor*) – може бити и војна и цивилна функција. На експедицијама је по правилу ⇒

имену Хуан Суарес⁵ са још четири монаха истог реда. Стигли смо на острво Санто Доминго, где смо провели скоро четрдесет и пет дана опремајући се свим потрепштинама, надасве коњима. Овде је нашу експедицију напустило више од стотину четрдесет људи који су, слушајући обећања и предлоге мештана, изразили жељу да остану. Затим смо отишли у Сантјаго (лука на острву Куба), у којем се гувернер снабдео људством, оружјем и коњима током неколико дана колико смо у њему провели. Један племић из Тринидада, места на истом острву и сто лига⁶ удаљеном од Сантјага, по имену Васко Поркаље,⁷ понудио је гувернеру намирнице које је тамо имао.

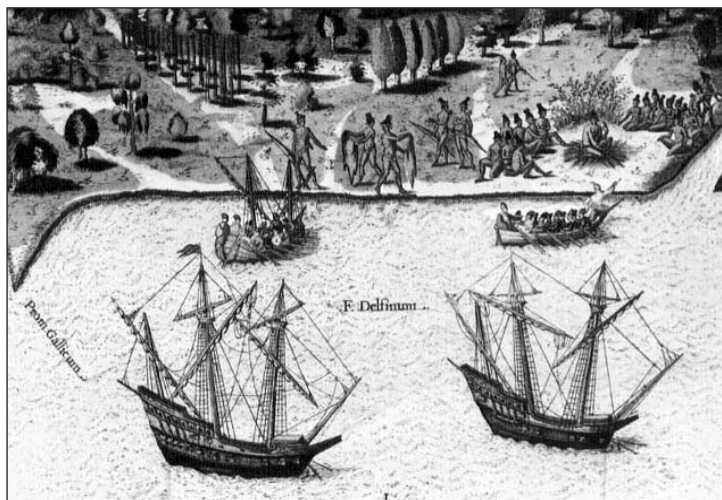
Гувернер је са целом флотом кренуо у то место, али дошавши до луке која се зове Рт светог крста, отприлике на пола пута, учини му се да је боље да ту сачека и да по намирнице пошаље само један брод. За то

⇒ био поверљиви човек круне који је водио рачуна о расподели добара, материјалним трошковима итд. Комесар (comisario) – у монашком реду фрањеваца титула додељивана истакнутим духовницима. (прим. прев)

⁵ Хуан Суарес (Juan Suarez) био је један од шесторице фрањеваца које је Карло V 1524. године послао у Америку да би својим примерним животом и ученошћу олакшали преобраћање Индијанаца у хришћанство. Постао је приор једног новооснованог манастира у Мексику, али је овај положај напустио да би се придружио експедицији.

⁶ Једна лига (legua) или шпанска миља износила је око 4.200 метара, све до 1568. године, када је Филип II спровео стандардизацију мерних јединица.

⁷ Васко Поркаље де Фигероа (Vasco Porcalles de Figueroa 1494-1550), изузетно округан и бекрупулосан човек, чак и по мерилима једног конкистадора. Захваљујући беспштедној експлоатацији заробљених доморадаца постао је један од најбогатијих људи на Куби. Због велике стопе смртности Индијанаца поставило се питање радне снаге, а Поркаље је био први човек који је 1530. године на своје плантаже довео црнце из Африке. Увек у потрази за робовима, кренуо је заједно са Де Сотом на Флориду 1539. године али је експедицију убрзо напустио.

На обалама Флориде

је задужио капетана Пантоху⁸ са његовим бродом, мени је наредио да га пратим, а он је остао са четири брода пошто је на Санто Домингу купио још један. Када су наша два брода дошла до луке Тринадад, капетан Пантоха и Васко Поркаље се искрцаше и кренуше према селу удаљеном лигу од обале. Ја сам остао на мору са још неким морнарима који су говорили да би нам било боље да што пре одемо одатле јер је то веома рђава лука и да су многи бродови ту настрадали. Пошто нам се ту догодио један веома значајан догађај, мислим да није неумесно да га овде поменем.

Време следећег јутра није обећавало ништа добро, почела је киша, а море се толико узбуркало да су се људи, видевши какво је време и да је село лигу далеко, одмах вратили на брод иако сам им допустио да оду на

⁸ Хуан Пантоха (Juan Pantoja) је уживао велико поверење вође експедиције Панфила Нарвеса. Служио је под њим командујући одредом стрелаца и за време мексичке кампање када је Нарваес претрпео пораз од Кортеса.

копно. У том тренутку дође један кану из села молећи нас да се искрцамо а да ће нам они донети неопходне намирнице. Ја сам им се извинио говорећи да не смем да напустим бродове. У подне се кану вратио са другим писмом у коме су захтевали исто, а довели су и коња за мене. Поново сам дао исти одговор, али су ме људи и морнари молили да пођем јер је намирнице требало донети што пре да бисмо одмах могли да отпловимо, стрепећи да бисмо у супротном могли да настрадамо и изгубимо бродове. Због тога сам ипак одлучио да одем до села, претходно наредивши посади да, уколико дуне јужни ветар, у тим крајевима чест узрок страдања бродова, одмах насучу бродове да би спасли људе и коње. После тога кренух сам мада сам желео да још неко пође са мном, што због јаке кише, хладноће и удаљености села нико није хтео; говорили су да ће наредног дана, у недељу, уз Божју помоћ доћи у село да слушају мису.

Сат времена пошто сам отишао, дуну јак северац, море се узбурка тако да се нико са копна није усудио да исплови, а пошто је дувало са обале посада није могла да насуче бродове. Тешки услови трајали су све до недеље увече када поче страховита олуја, нимало слабија у селу него на мору, која је одувала и порушила све куће и цркву, а била је толико јака да је најмање седам-осам људи морало да хода загрљено да не би доживело исту судбину. Нисмо се смели кретати између дрвећа и кућа јер смо под њима врло лако могли наћи смрт. Целу ноћ смо провели на олуји уз опасности које је доносила, без сигурног места где бисмо се могли склонити бар на пола часа.

Уз сву нашу невољу, целу ноћ, а од поноћи поготово, слушали смо јаку вику гласова и галаму бубњева, фрула и звечака, која није престала до јутра, када је и олуја утихнула. У тим крајевима страхоту као што беше та олуја нико не памти, о чему сам Вашем величанству својевремено послао извештај. У понедељак ују-

тру сишли смо до луке али бродове нисмо видели већ само неколико бова у води, по чему смо знали да су изгубљени те почесмо да претражујемо обалу да бисмо нашли преживеле. Тражећи их удаљили смо се четврт лиге од обале ка унутрашњости и у шуми на једном дрвету опазисмо чамац за спасавање са једног од бродова, а десет лига даље низ обалу нађосмо два човека са мог брода и поклопце сандука. Трупла су била толико избличена од удара о хриди да се нису могла препознати. Нађен је такође један плашт и један скроз исцепан покривач, осим тога ништа. На бродовима је пострадао шездесет људи и двадесет коња. Тридесеторица која су оног дана када смо приспели изашла на копно, били су једини преживели са оба брода. Неколико дана провели смо у великој невољи и оскудици јер су намирнице и потрештине, као и много стоке која се ту претходно налазила, нестали у олуји.

Земља је била таква да ју је било туга погледати: стабла оборена, шуме спаљене, нигде траве ни лишћа. Ту смо остали до петог новембра када је дошао гувернер са своја четири брода, који су се такође једва спасили склонивши се на сигурно место. Људи са бродова су били толико престрављени због претходних догађаја да су се јако плашили поновног укрцавања и пловидбе током зиме те замолише гувернера да остану где су, а он их послуша разумевајући њихов страх. За бродове је задужио мене и моје људе, наредивши нам да одемо до луке Хагва,¹³ дванаест лига одатле, где смо презимели до двадесетог фебруара.

⁹ Хагва (Хагуа, Јагуа), град и лука на Куби, код улаза у залив Сиенфугос.

Глава II

Како је гувернер дошао у луку Хагва и повео са собом једног пилота

У то време дошао је гувернер са бригантином¹ купљеним у Тринададу и са пилотом по имену Мируело,² кога је ангажовао зато што је поред својих навигаторских способности добро познавао реку Палми и целу северну обалу где је већ био. Други брод који је купио оставио је на обали код Хаване са капетаном Алваром де ла Сердом, четрдесет људи и дванаест коњаника. Два дана касније, гувернер се укрцао предводећи четири стотине људи и осамдесет коња размештених на четири брода и једном бригантину. Поменути пилот водио је бродове такозваним Канарским плићацима, где смо се једног дана насукали и тако остали петнаест дана, а за то време бродови су кобилицом често додиривали дно. После тих петнаест дана, једна олуја са југа донесе много кише те су се плићаци напунили водом тако да смо могли да наставимо пловидбу, иако не без опасности.

¹ Брз и окретан трговачки брод са две катарке.

² Дијего Мируело (Diego Miguero), прослављени пилот, који је 1516. године, пловећи са Кубе на север, открио залив Пенсакола. Касније је водио Аљонову експедицију до обала Каролине. Био је један од ретких Европљана који су имали некакву представу о северним обалама Мексичког залива.

Када смо одатле кренули и стигли у Гванигванико, захватила нас је друга олуја, због које смо замало сви настрадали, а код рта Коријентес трећа, која је трајала три дана. Када се то завршило прошли смо рт Светог Антонија настављајући пловидбу с ветром у прамац све до дванаест лига пред Хаваном, али, када смо хтели да се усидримо, дуну јужни ветар који нас је одвојио од копна и послао на север до обале Флориде до које смо дошли у уторак дванаестог априла.³ Опловљавајући обалу, на Велики четвртак дошли смо до улаза у залив на чијем крају угледасмо неколико индијанских колиба и насеобина.

³ Датирање је највероватније погрешно. На 12. април 1528. године пао је Ускрс, а Кабеса де Вака би тешко могао пренебрегнути тако важан датум. Ако су допловили пре Великог четвртка, онда је то могло бити само у уторак 7. априла, када се обично и узима да је Нарваесова експедиција приспела до обала Флориде.

XVI	О одласку хришћана са Злехудог острва	73
XVII	Како су Индијанци дошли и довели Андре са Дорантеса, Кастиља и Естебаника	77
XVIII	Ескивелова приповест	81
XIX	Како су нас Индијанци раздвојили	86
XX	О нашем бекству	88
XXI	Како смо излечили неке болеснике	90
XXII	Како су нам следећег дана довели још болесника	93
XXIII	Како смо отишли пошто смо појели псе	99
XXIV	О обичајима Индијанаца из тих крајева	101
XXV	Како су Индијанци вични једном оружју	104
XXVI	О народима и језицима	106
XXVII	Како смо отишли и поново били лепо примљени	109
XXVIII	О још једном новом обичају	112
XXIX	Како су пљачкали једни друге	116
XXX	Како се променио начин дочекивања	120
XXXI	Како смо пратили пут кукуруза	126
XXXII	Како су нам дали јеленска срца	130
XXXIII	Како смо угледали трагове хришћана	134
XXXIV	Како сам послао по хришћане	136
XXXV	Како нас је главни судија лепо примио исте ноћи када смо стигли	140
XXXVI	Како су нашим посредством Индијанци подигли цркве у тој земљи	144
XXXVII	О ономе шта ми се догодило при повратку	147
XXXVIII	Шта се догодило осталима који су са мном пошли у Индије	150
	Одабрана библиографија	153